

Byrådssak /19

Saksframstilling

Vår referanse: 2018/42890-1

Statusrapport for Handlingsplan mot fattigdom med særlig fokus på barnefamiliers situasjon

Hva saken gjelder:

Bergen bystyre behandlet den 161116 sak 294-16 «Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon». Handlingsplanen foreslår tiltak for å sikre alle byens innbyggere omsorg, trygghet, verdighet og mulighet til deltakelse. I bystyrevedtaket som ble fattet ved behandlingen av saken ønsket bystyret om å få en statusmelding 2. hvert år på handlingsplanen. Bystyret bad videre om at det ved statusmeldingene hvert 2. år rapporteres på følgende parameter:

- Anslag på hvor mange barn/unge som lever under fattigdomsgrensen, basert på det til enhver tid nyeste tilgjengelige tallmaterialet.
- At anslagene nevnt ovenfor ses i sammenheng med soneinndelingen i Bergen kommunes leveårsrapport.
- Hvor mye midler som ble brukt inneværende år for å sikre disse barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter
- Hvilke målrettede tiltak som ble gjennomført for å bedre familienes situasjon
- Hvordan man involverte brukerne/de det gjelder.

I statusrapporten gjøres det rede for ovenstående punkter samt status på de mål som er omtalt i handlingsplanen. Det vil også være presentasjon av statistikk som viser utviklingen de siste 2 årene på familier som har inntekt under 60 % av medianinntekten og økonomisk sosialhjelp samt arbeidsledighet.

I forbindelse med bystyrets behandling av kunnskapsgrunnlag 2016, sak 181-17 så ble det fremsatt en merknad: «Kunnskapsgrunnlaget omtaler ikke spesielt personer som mottar sosialhjelp i større eller mindre intervaller over tid. For eksempel vil det være av nytte for bystyret å få en oversikt over de personene som mottar sosialhjelp i en periode, så har annen inntekt, før de igjen mottar sosialhjelp. Bystyret ber om at dette inkluderes i framtidige kunnskapsgrunnlag.» Siden vi ventet på statistikk fra SSB så kom dette ikke med i Kunnskapsgrunnlag 2017. Det var også problem med å få statistikk på dette området men i statistikk kapitlet i statusrapporten så vises det i stedet tabeller på personer som mottatt økonomisk sosialhjelp over en 3 års periode i ulike aldersgrupper og hovedinntekter.

I Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon ble det foreslått å utrede muligheten for gratis internett til barn som lever i fattige familier. Dette er nå innført. Så langt i 2018 så er det 572 familier som fått dekket sine kostnader til internett.

Aktivitetstilbud barn og unge og Kulturskole er regnskapsført med totalt vel 110 mill. kr. i 2017. Kommunalt kulturarbeid for barn og unge er mye mer enn dette og er i stor grad inkorporert i tilbud som alle kan bruke, som f.eks. bibliotek, bydelskulturkontorene og kommunale kulturhus som har barn og unge og barnefamilier som hovedmålgruppe.

Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg i Bergen utgjorde i 2017 en kostnad på ca. 130 mill. Dette innbefatter alles bruk. Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg er et viktig politisk prinsipp på tvers av partier som kommer idretten til gode.

Byrådets vurdering og anbefaling/konklusjon:

Byrådet ser handlingsplanen som nødvendig for å holde oppmerksomheten oppe på områder i Bergen by hvor fattige ikke har mulighet til deltakelse på lik linje med andre borgere. Byrådet er bekymret over at antallet barn som lever i familier som mottar økonomisk sosialhjelp øker. Det er derfor viktig av at vi lykkes med strategiene i handlingsplanen og fortløpende vurderer andre tiltak.

Byrådet rapporterer i denne statusrapporten på tiltakene i handlingsplanen og bystyrets øvrige vedtak og merknader. Det er likevel viktig å understreke at innsatsen for å forebygge fattigdom og sosiale forskjeller har et enda bredere perspektiv og er gjennomgående i flere av byrådets planer og tiltak. Ett eksempel på det er byrådets politikk om at ingen barn skal miste barnehageplass på grunn av foreldrenes økonomi.

Det er også naturlig å blant annet trekke frem innsatsen som gjøres gjennom handlingsplan for inkludering og mangfold og det særlige fokuset på å lykkes med å få bosatte flyktninger ut i jobb. Det er en kjensgjerning at Bergen de siste årene har bosatt flere svært sårbare flyktninger med omfattende hjelpebehov enn tidligere. Byrådet vil understreke viktigheten av å legge gode og realistiske individuelle løp for disse slik at de raskest mulig kan inkluderes i ordinært arbeidsliv, samtidig som vi erkjenner at dette for en del vil ta tid. Blant annet derfor oppretter byrådet kvalifiserings-programmet NorA som avlastning og supplement til det populære og vellykkede Ny Sjanse programmet.

Et tredje eksempel er at Bergen kommune årlig har økt innsatsen med over 100 millioner kr. på helsetjenester til barn og familier, i blant annet helsestasjon- og skolehelsetjenesten, barnevern og opprettelsen av de fire nye familiesentrene, Barne- og familiehjelpen. Dette er bra for alle barn og familier i Bergen, men spesielt viktig for barn og unge som kommer fra lavinntektsfamilier.

Begrunnelse for framleggelse til bystyret:

§ 2.6 Iverksetting av vedtak fattet i bystyrets organer

Byrådet har ansvar for og myndighet til å iverksette og følge opp vedtakene som bystyret og bystyrets organer treffer. I forbindelse med bystyrets behandling av «Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon» i november 2016, ble det fattet vedtak om at det skulle utarbeides en statusrapport 2. hvert år på handlingsplanen.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret tar statusrapport for «Handlingsplan mot fattigdom med særlig fokus på barnefamilier» til orientering.

Dato: 12. mars 2019

Harald Schjelderup
Byrådsleder

Erlend Horn
Byråd for sosial, bolig og inkludering

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg: Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon

Saksframstilling:

Innledning

16. november 2016 vedtok Bystyret «Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon» i sak 294-16. Handlingsplanen foreslår tiltak for å sikre omsorg, trygghet, verdighet og mulighet til deltakelse for alle innbyggere i Bergen. I vedtaket ba Bystyret om en statusmelding hvert annet år på handlingsplanen og rapportering på følgende fem punkter:

- Anslag på hvor mange barn/unge som lever under fattigdomsgrensen, basert på det til enhver tid nyeste tilgjengelige tallmaterialet.
- At anslagene nevnt ovenfor ses i sammenheng med soneinndelingen i Bergen kommunes leveårsrapport.
- Hvor mye midler som ble brukt inneværende år for å sikre disse barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter
- Hvilke målrettede tiltak som ble gjennomført for å bedre familienes situasjon
- Hvordan man involverte brukerne/de det gjelder.

Statusrapporten redegjør først for ovenstående punkter etterfulgt av status på de mål som er omtalt i handlingsplanen. Til slutt er det en presentasjon av statistikk som viser utviklingen de siste 2 årene på familier som har inntekt under 60 % av medianinntekten og økonomisk sosialhjelp samt arbeidsledighet.

Rapportering på aktuelle punkter fra bystyret

Dette kapittelet vil i den grad det er mulig, gi svar på de fem punktene som bystyret ba om når de vedtok Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon. Spørsmålene besvares ikke i samme rekkefølge som i vedtaket, men svarene er forsøkt synliggjort på en tydelig måte med beskrivende overskrifter.

Før de enkelte tiltakene omtales, minner vi om at Bergen har en betydelig innsats for å redusere sosiale ulikhet i helse, utdanning og deltakelse for barn og familier gjennom større og mindre hjelpetilbud som er gratis og tilgjengelig for byens befolkning. Tiltak som dette er beskrevet i mange ulike handlingsplaner og overordnede planer og i budsjetter. Mye av kommunens helhetlige innsats for barn og familier kan også indirekte og på lang sikt bidra til å redusere fattigdom. Fattigdom viser seg å være en sentral faktor i barn og unges utvikling (jfr. Ungdata undersøkelsen).

Hvor mange barn og unge lever under fattigdomsgrensen i Bergen?

Fattigdom og leveårsutfordringer er sammensatte problemer hvor ulike sosiale, helsemessige og økonomiske utfordringer over tid kan forsterke hverandre og gi økt risiko for marginalisering og fattigdom. Ikke alle barn i lavinntektsfamilier har dårlige levekår. Antallet barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt øker år for år, både på landsbasis og i de største kommunene, (se tabell 5). Andelen barn i Bergen som lever i familier med vedvarende lavinntekt har økt fra 7,4 % i 2016 til ca. 7,6 %. Det vil si at antallet barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt er ca. 4 800.

Ved inngangen av 2018 bodde det ca. 280 200 personer i Bergen med en barnebefolkning på ca. 63 100 personer (0-19 år). Det utgjør 22,5 % av byens befolkning. Ca. 5,5 % av alle husholdninger i Bergen med barn har mottatt økonomisk sosialhjelp. I 2017 var det 2 916 barn som levde i familier som mottok sosialhjelp i Bergen. Av disse var det 1 637 barn som

levde i familier som mottok sosialhjelp i mer enn 6 måneder og 1 090 barn som levde i familier som mottok sosialhjelp i mer enn 10 måneder.

Kommunens kilder til statistikken kommer fra Statistisk sentralbyrå (SSB), sosialtjenestens sitt fagsystem Socio samt statistikk fra NAV Hordaland. Denne statistikken er ikke inndelt i levekårssoner slik Levekårsrapporten er. Likevel kan en se hvilke områder som har størst problemer med lavinntekt og arbeidsledighet.

Tabell 1 i kapitelet som omhandler statistikk viser arbeidsledigheten i de ulike bydelene i Bergen. Den viser at det er størst arbeidsledighet i Årstad bydel med 3,9 % etterfulgt av Arna og Laksevåg bydel som ligger på 3,4 % og Bergenhus bydel som ligger på 3,3 %. Totalt ligger arbeidsledigheten i Bergen på 3,2 % pr. august 2018.

3,8 % av bergensere i yrkesaktiv alder (20-66 år) mottok økonomisk sosialhjelp med en gjennomsnittlig stønadslengde på ca. 5 måneder. Andelen varierer fra bydel til bydel og Bergenhus bydel har størst andel på 7,0 % etterfulgt av Årstad som har en andel på 6,3 % og Arna med en andel på 5,3 %. Lavest andel har Ytrebygda med en andel på 1,9 % etterfulgt av Fyllingsdalen på 2,3 %, Fana og Åsane på 2,8 % samt Laksevåg som har en andel på 3,9 %.

Områdesatsing i levekårsutsatte soner

Områdesatsing er et av byrådets sentrale tiltak i områder der det er registrert flere utfordringer knyttet til levekår. Intensjonen med satsingen er å bidra til mer velferd og utjevne levekårsforskjeller. Områdesatsing innebærer en helhetlig og sammenhengende innsats i tett samarbeid med innbyggere, næringsliv, lag og organisasjoner, der en arbeider for å styrke områdets fysiske standard samt beboeres og brukeres innflytelse på hverdagsliv og livsutfoldelse. Bomiljø, sosialt og fysisk opprustningsprogram er en sentral del av satsingen. I dag gjennomføres områdesatsning i områdene Solheim nord og rundt Damsgårdssundet, i Indre Laksevåg og Ytre Arna. Bystyret besluttet i juni 2017 gjennomføring av forprosjekt i levekårssonene Loddefjord og Olsvik med tanke på å etablere områdesatsing også der. Dette arbeidet er i gang.

Arbeid for å redusere fattigdom er viktig for å utjevne sosiale forskjeller i helse. Byrådsavdeling for helse og omsorg har det overordnede ansvaret for å koordinere folkehelsearbeidet i kommunen, der sosiale forskjeller i helse og levekår er sentrale tema og alle byrådsavdelinger deltar. Rapporten «Levekår og helse i Bergen» er Bergen kommune sitt oversiktsdokument jf. Folkehelseloven §5 og et viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet for å redusere fattigdom

Å øke deltakelse for barn og unge voksne i kulturelle og sosiale aktiviteter

Viktige arenaer for barns oppvekstmiljø er barnehage, skole og deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter. Områdesatsingen videreformidler tilskudd fra Husbanken til gjennomføring og etablering av lokale lavterskelaktiviteter og arrangement i områdene. Det at aktivitetene er gratis eller koster lite å delta på, er viktig for deltakelsen. Eksempel på aktiviteter er leksehjelp, ferietilbud, ulike kurs, kulturaktiviteter, dans, kajakk og andre idrettsaktiviteter.

Etablere arenaer for medvirkning

Det er gjennomført årlige folkemøter i Solheim nord, Indre Laksevåg og Ytre Arna og det legges i disse dager planer for folkemøter i Loddefjord og Olsvik. På folkemøtene er en eller flere byråder alltid til stede. I regi av områdesatsingen arrangeres det jevnlig forskjellige møter, samarbeidsmøter og temasamlinger i områdene.

I 2018 ble det gjennomført innbyggerundersøkelse i Loddefjord og Olsvik for å finne ut hva et representativt utvalg av den voksne befolkningen oppfatter som bra ved sitt eget hjemsted,

og hva de ser på som muligheter for forbedring. Våren 2018 ble det gjennomført barnetråkkregistreringer ved skolene Vadmyra, Sandgotna og Olsvik for å finne ut hvilke uteområder barn og unge liker å oppholde seg og hvilke områder de helst vil ha gjort noe med.

Standardheving av fysisk miljø, herunder bo- og nærmiljø

I løpet av de siste to årene er det ferdigstilt og tatt i bruk flere områder som har fått standardheving. Videre har flere eksisterende utendørs møteplasser fått nye elementer og blitt utbedret. Eksempel er turstier markert med skilt, forbedret belysning, beskjæring av trær m.m. Det handler om å skape økt tilkomst og trygghet. Eksempel på standardheving av fysisk miljø de siste to årene er Solheimsgaten, Sætreparken, Håsteinerparken trinn 2, parsellhage i Sverre Hjetlandsvei, Småpudden gang- og sykkelbro, Ibsensgate Ung, Leitet parkouranlegg på Laksevåg, lekeplass i Herman Gransvei og ballplass ved Jansonmarken.

Samarbeide med lokale aktører

Hovedvekten i satsingsområdene er knyttet til lag og organisasjoner, herunder frivilligsentraler, idrettslag og bærekraftig liv og næringsvirksomheter.

Samordne kommunale tjenester og innsatser

Områdesatsing innebærer samarbeid med mange etater og tjenester og særlig kultur, Bymiljøetaten og Helseetaten. Samordning av tiltakene gir intern effektivitet og kan oppleves mer samlet overfor lokalbefolkningen. Noen eksempler er Lesefrø-prosjektet i samarbeid med Bergen offentlige bibliotek, styrket bibliotektilbud ved Kulturhuset sentrum i Ytre Arna, lavterskel kultur- og idrettstilbud, leksehjelp og skolefrokost ved Ny-Krohnborg senteret.

Barne- og familietjenesten er en viktig forebyggende helsetjeneste ved byrådsavdeling for helse og omsorg. Samtidig er tjenesten, sammen med barnevernet, en viktig støttespiller for barnehager og skoler, og for bedre samarbeid mellom tjenester i ulike byrådsavdelinger. I 2018 ble tverrfaglige ressursentre kalt Barne- og familiehjelpen opprettet som en avdeling sammen med helsestasjons- og skolehelsetjenesten under Barne- og Familietjenesten. Barne- og familiehjelpen er lokalisert i hvert av de fire nye byområdene. Målgruppen for Barne- og familiehjelpen er barn og ungdom i alder 0-18 år og for deres foreldre, gravide og foreldre med barn 0-18 år samt ungdom i videregående skole som er over 18 år. Etableringen av Barne- og familiehjelpen gir økt kapasitet og flere tilbud til barn og unge med milde til moderate vansker. Det gir økt kapasitet og flere tilbud til foreldre som har behov for råd og veiledning og tettere samarbeid om oppfølging når det er nyttig. I tillegg kan barn og unge med vedtak om tjenester få samtidige lett tilgjengelige lavterskeltilbud uten vedtak. Vi regner at de kommunale helse- og omsorgstjenester for barn og unge på sikt og felleskap med andre aktuelle tjenester skal kunne ivareta rundt de rundt 15-20 % prosent av barnebefolkningen som forskning anslår har behov for slik hjelp. Med gratis, tilgjengelige lavterskeltjenester for barn og familier ute i byområdene regner vi med å også gi hjelp til familier med levekårsutfordringer.

Omdømmebygging for å motvirke stigmatisering av bo- og nærmiljø

Viktige gjennomførte tiltak med bidrag fra områdesatsingen er for eksempel Håsteinarparken, Sætreparken og Løvstien. I tillegg bidrar områdesatsingen til nye skolemodeller, herunder Ny-Krohnborg og Damsgård skoler. Eksempel på etablerte lavterskeltilbud i nærmiljøet er urban turløype i Indre Laksevåg og kultur/litteraturkvelder på Ny-Krohnborg senteret.

Prioriteringer i skolebruksplanen

Skolebruksplanen bygger på føringer i kommuneplanens samfunnsdel «Aktiv og Attraktiv by» Bergen 2030. Investeringer i skoleanlegg sees i et levekårs- og byutviklingsperspektiv. Bidrag til gode og likeverdige oppvekstvilkår er å rehabilitere eller bygge nye skoleanlegg i områder med levekårsutfordringer. Eksempler på byggeprosjekter som er gjennomført i

områder med levekårsutfordringer er Ny-Krohnborg, Møhlenpris, Damsgård og Kjøkkelvik. Det foreligger planer for flere byggeprosjekter i områder med levekårsutfordringer, blant annet på Laksevåg og i Ytre-Arna.

Prioriteringer i nærmiljøanlegg

Områder med levekårsutfordringer skal prioriteres i forhold til arenaer og anleggsutvikling. Idrettsseksjonen ved Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har kartlagt tilstand på 431 nærmiljøanlegg for idrettsformål i Bergen. Nærmiljøanlegg er en samlebetegnelse på ulike typer utendørsanlegg som f.eks. ballbane, balløkke, ballbinge og flerbruksområder som ofte ligger i skole- og boligområder. Det er identifisert nærmere 107 nærmiljøanlegg med behov for betydelig vedlikehold eller totalreovering.

Det er utarbeidet et forslag til prioriteringsliste dersom idrettsanlegget ligger i en sone hvor andelen barn i lavinnteksthusholdninger er mellom 23 og 5 prosent. I denne prioriteringslisten er det 16 flerbruksområder og 28 ballbaner, balløkker og/eller ballbinge. Det utarbeides et kostnadsestimat for oppgradering og/eller total reovering av disse, og byrådsavdelingen vil komme tilbake med en egen sak om dette på et litt senere tidspunkt.

Midler for å sikre barn og unges deltagelse i idrett og kulturaktiviteter

Det er et mål at tilbud til barn og unge som lever i fattige familier, skal minst være like godt som tilbudet til andre. Det arbeides med å inkludere ressursvake familier i samfunnets alminnelige tilbud. Gratistilbud og lave priser er viktige redskaper, samt å invitere bredt til deltagelse. Det er umulig å si hvor mange barn og unge som er deltagere eller publikum i Bergen eller hvor stor andel av disse som kommer fra fattige familier. Årsaken er sammensatt, og en følge av ønsket politikk.

Aktivitetstilbud barn og unge og Kulturskole er regnskapsført med totalt vel 110 mill. kr. i 2017. Kommunalt kulturarbeid for barn og unge er mye mer enn dette og er i stor grad inkorporert i tilbud som alle kan bruke, som f.eks. bibliotek, bydelskulturkontorene og kommunale kulturhus som har barn og unge og barnefamilier som hovedmålgruppe.

Tidligere undersøkelser viser at $\frac{3}{4}$ av publikumstilbudet til barn og unge kommer fra allmenne aktører som Festspillene Bergen, de store museer, ensemblene og andre sterke profesjonelle miljøer. Det lar seg ikke skille ut hvor store deler av kommunens tilskudd som har gått til barn og unge.

Tilskudd til idrettslag og andre ikke-kommersielle aktører

I 2018 er det fordelt rundt kr. 22,5 mill. i direkte tilskudd til idrettslag og andre ikke-kommersielle aktører som tilrettelegger direkte eller indirekte for at alle skal kunne være med i idretten.

Gratis bruk av kommunale anlegg

Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg i Bergen utgjorde i 2017 en kostnad på ca. 130 mill. Dette innbefatter alles bruk. Gratis bruk av kommunale idrettsanlegg er et viktig politisk prinsipp på tvers av partier som kommer idretten til gode.

Fra 2018 er det gratis bruk av kulturlokaler, noe som særlig vil komme betalingssvake grupper til gode. Stipulert kostnad er 1,7 mill. kr. Det arbeides med å øke tilgjengeligheten til kommunale lokaler og møteplasser for frivilligheten.

Aktivitetskortet

Aktivitetskortet innbefatter også idrettsrelatert aktivitet og utgjør også et viktig bidrag til lavinntektsfamilier. Det jobbes med å få flere aktiviteter inn i aktivitetskortet i forhold til bruk av isanlegg og svømmeanlegg.

Publikumsutviklingsprosjekt i Laksevåg og Fyllingsdalen

Det er igangsatt et toårig publikumsutviklingsprosjekt med ekstra bemanning knyttet til Fyllingsdalen og Laksevåg, med en vekt på levekårsgrupper. Arbeidet er bredt anlagt og skal bidra til at alle finner og føler seg velkommen i et kulturtilbud. I forbindelse med prosjektet kartlegges faktisk tilbud og bruk av kultur- og fritidstilbud hos barnefamilier.

Barnelørdag

Barnelørdag i alle bydeler samler mange, der økonomisk svake familier får gratisbilletter til profesjonelle kulturtilbud. Barnehagene og helsesøstrene er blant kanalene for å nå gruppen.

Videre innsats på særskilte tiltak på kulturfeltet

I det videre vil det satses på økt innsats på særskilte tiltak, som bla. gratisplasser i kulturskolen, Aktivitetskortet, innføring av gratis kulturlokaler, flere tilbud i svake områder (inkludert i områdesatsingene), samt dialog med et kulturliv som generelt ønsker å være sosialt inkluderende er alle viktige.

Gratis internett

I Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon ble det foreslått å utrede muligheten for gratis internett til barn som lever i fattige familier. Dette er nå innført. Så langt i 2018 så er det 572 familier som fått dekket sine kostnader til internett.

«Mitt hjem» - forebygge og hindre utkastelse fra bolig

«Mitt hjem» er et prosjekt i Ytrebygda for unge voksne og barnefamilier hvor målet er å forebygge og hindre utkastelse fra bolig, og å redusere bostedsløshet. Dette er en del av den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid – Bolig for velferd (2014-2020). Av de familiene som har fått hjelp er flertallet enslige forsørgere, og det er 31 barn involvert. Det blir gitt boveiledning og økonomiveiledning.

«Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier»

Arbeids- og velferdsdirektoratet har igangsatt et prosjekt for å utvikle og prøve ut en helhetlig oppfølgingsmodell for lavinntektsfamilier. Prosjektets navn er «Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier» (HOLF), og målet er å motvirke at fattigdom overføres mellom generasjoner. Høyskolen i Oslo og Akershus (HiOA) forsker på prosjektet. NAV Bergenhus og NAV Fana har vært med i prosjektet siden oktober 2016, og har ansatt to familiekoordinatorer som har ansvar for å følge opp familiene. Hvert av kontorene dekker 0,5 stilling og 1,5 stilling finansieres av arbeids- og velferdsdirektoratet. Målgruppen er familier som er langtidsmottakere av sosialhjelp. Arbeids- og velferdsdirektoratet forlenger nå tilskuddsperioden slik at den går ut 2019. Målet er å sikre familiearbeid, og at kontorene som er med i prosjektet implementerer kunnskapen og metodikken i ordinær drift ved NAV-kontoret.

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom

Barnefattigdom i Norge regnes vanligvis ut fra andelen barn som vokser opp i husholdninger med en samlet inntekt som er lavere enn 60 % av medianinntekten i Norge.

Dette måler fattigdom blant barn på en relativ måte. Oppmerksomheten rundt fattigdomsproblemer i Norge har økt, og fattigdom i barnefamilier anerkjennes som en kommunal utfordring.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har de siste årene lyst ut nasjonale midler for å bekjempe fattigdom. Å vokse opp i fattigdom påvirker livene til barn og unge i Norge. Formålet med tilskuddet skal være å motvirke og dempe fattigdomsproblemer blant barn og ungdom. Tilskuddet gis for inntil ett år av gangen. I 2018 søkte og innstilte Bergen kommune ved byrådet 44 tiltak fra frivillige organisasjoner, private aktører og offentlige instanser organisasjoner som søkte via Bergen kommune. 24 tiltak fikk tilskudd av Bufdir som tilsammen fikk over [6 millioner til formålet på 24 tiltak](#).

2018	2017	2016	2015 kr.	2014 kr.	2013 kr.	2012 kr.
6 213 650	5 284 280	5 327 000	5 532 014	4 743 000	2 150 000	2 250 000

Fattigdom og levekårsutfordringer er komplekse og sammensatte problemer, som ofte handler om mer enn inntektssituasjonen til familien. Derfor viktig med helhetlig tilnærming til bekjempelse av fattigdom. Denne tilskuddsordningen er et virkemiddel for å bedre mulighetene for at flere barn og unge skal få delta på sosiale arenaer, som ferie- og fritidsaktiviteter og alternative mestringsarenaer uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon.

Kommuner som får midler gjennom denne tilskuddsordningen skal ha en knutepunktsfunksjon. Knutepunktsfunksjonen i Bergen kommune bruker SLT samordningen for å nå det tverrfaglige samarbeidet, og SLT koordinatorene får å få oversikt. De bidrar til å koordinere, det frivillige og offentlige arbeidet i kommunen. Knutepunktsfunksjonen samler kunnskap om lokale forhold knyttet til barn i lavinntektsfamilier, dele erfaringer og samarbeide med frivilligheten og andre som jobber med fagfeltet.

Selve navnet på tilskuddsordningen endres i 2019 fra «Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom» til «Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier».

Evalueringen av nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom viser at flere kommuner enn tidligere er oppmerksomme på utfordringene knyttet til fattigdom i barnefamilier, og temaet er i større grad anerkjent som en kommunal utfordring.

Rapportering på mål

I «Handlingsplan mot fattigdom med særlig fokus på barnefamilier» står følgende mål:

Arbeid og kvalifisering til arbeid

Målet er å sikre arbeidsmarkedstilknytning for forsørgere og enslige med arbeidsevne.

• Utvide kapasiteten på kvalifiseringsprogram for innvandrere og flyktninger som har vært lenge i Norge uten å etablere seg i arbeidsmarkedet i regi av Ny sjanse.

Fra 2018 er det gitt midler til å opprette et nytt arbeidstiltak for innvandrere og flyktninger. Tiltaket tilknyttet NAV Årstad, men skal være byomfattende slik at alle NAV-kontorene kan henvise brukere dit. Tiltaket har fått navnet NorA som står for norsk og arbeid. Målet med NorA er at deltakerne skal komme i ordinært lønnet arbeid, og bli selvforsørget eller starte på utdanning. NorA vil dermed bidra til økt samfunnsdeltakelse og redusere antallet barn som lever i fattige familier. Det vil også gi en besparing på sosialhjelpsutgiftene til kommunen. NorA skal gi språktrening og arbeidslivsforberedende aktiviteter.

Målgruppen for NorA er:

- Innvandrere som er kvalifiseringsprogram-deltakere (50 % av plassene i tiltaket).
- De som kommer fra introduksjonsprogrammet som ikke kan benytte seg av NAV sine ordinære tiltak, og som søker sosialhjelp.
- Langtidsmottakere av sosialhjelp som ikke har rettigheter til kvalifiseringsprogram, men som har behov for den tette oppfølgingen som NorA skal gi.

Det er utarbeidet en virksomhetsbeskrivelse, og man er nå i gang med å finne lokaler og å ansette en avdelingsleder for tiltaket. Man forventer oppstart i første kvartal av 2019.

- Videreutvikle kvalifiseringsprogrammet (KVP).

- Videreføre og utvide kapasiteten på kvalifiseringsprosjekter i regi av sosialtjenestene for ungdom, enslige forsørgere og langtids stønadsmottakere.
- Aktivisering og arbeidstrening for å øke brukernes kompetanse.
- Det skal settes vilkår om arbeidsrettet og meningsfull aktivitet i saker der slike vilkår kan fremme aktivitet eller rehabilitering.

De fleste av NAV kontorene har etablert FIA-tiltak, men de har ulikt innhold og organisering. FIA er gruppetiltak for sosialhjelpsmottakere som ikke har fått tilbud om andre statlige arbeidsrettede tiltak, eller de må møte der i påvente av annen arbeidsrettet aktivitet. Det blir satt som vilkår i vedtaket om sosialhjelp at de må møte på FIA. Det vil si at det får konsekvenser for sosialhjelpsutbetalingen dersom de ikke møter.

I etterkant av at det ble bevilget midler til å etablere FIA-tiltak i Bergen kommune kom lovendringen om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Det er ikke gitt tilstrekkelig med midler til å nå målgruppen fullt ut. For noen av bydelene har det også vært utfordringer med å finne egnede lokaler i tilknytning til NAV-kontoret. De kontorene som ikke har FIA-tiltak gir tettere oppfølging ved å ha hyppige samtaler og mer bruk av digital aktivitetsplan. Endringer i NAV sine systemer gjør at man kan kommunisere om arbeidsoppfølging med brukerne digitalt, og dette har medført større brukermedvirkning i utarbeiding av aktivitetsplan.

Innstramming på bruk av tiltaksmidler på statlig side i NAV-kontoret har medført at det er blitt vanskeligere å finne egnede arbeidsrettede aktiviteter, og dette vil medføre lengre stønadstid på sosialhjelp. I noen saker benyttes sosialhjelp derfor i stedet for statlige tiltaksmidler for at sosialhjelpsmottakere skal få komme ut i meningsfull aktivitet og utprøve arbeidsevne (dette har vært brukt en del i sykkelvertprosjektet).

Inntektssikring

Målet er å sikre at alle forsørgere og enslige har husholdningsinntekt som dekker mer enn bare grunnleggende behov.

- Sosialtjenesten skal ha et barneperspektiv i arbeid med vanskeligstilte familier som lever på eller under fattigdomsgrensen.
- Tjenestene i NAV skal ha særskilt oppmerksomhet rettet mot barn og kommunen skal sikre kompetanse om barnekonvensjonen i utøvelse av tjenestene.
- Stønad til fritidsaktiviteter for barn og unge i skolealder videreføres.
- Videreføre ordningen med at barnetrygden holdes utenfor beregningen ved utmåling av økonomisk sosialhjelp.
- Stønad til konfirmasjon og kulturelle handlinger videreføres.
- Ordningen med å dekke barnehageutgifter for flyktninger og ved deltakelse i arbeidsmarkedstiltak videreføres.
- Videreutvikle kartleggingsrutine og kartleggingsskjema ved sosialtjenesten for å bedre oversikt over barns situasjon.

Kartleggingsrutinen og kartleggings skjema for å bedre oversikten over barn situasjon fungerer godt. Lederne melder om at det er blitt et mye større fokus på barnas situasjon i sosialtjenesten, og at hvordan barna har det blir dokumentert.

Inntrykket er at aktivitetskortet er svært populært og mye brukt. Kortene har hatt en gyldighet på ca. et skolesemester om gangen. Det vurderes nå at kortene skal gjelde for et helt år. Dette vil sannsynlig medføre at det blir noen flere barn som får kort.

Bolig

Målet er at alle skal disponere en bolig med rett kvalitet og størrelse, i et godt bomiljø, og med en boutgift tilpasset husstanden økonomiske situasjon. Barns behov for stabilitet og trygghet skal ivaretas i den videre utvikling av boligpolitikken i Bergen.

Målet skal oppnås gjennom:

Boligtiltakene skal bidra til at alle husstander kan disponere en god bolig i et godt bomiljø og med utgifter tilpasset husstandens inntekt. Ved å tilby ulike tjenester som finansiering til kjøp av egen bolig, økonomisk støtte til å dekke boutgifter eller tilbud om kommunal utleiebolig, skal vanskeligstilte få hjelp på boligmarkedet.

Boligområdet er i en positiv utvikling, det etableres stadig flere og spissede tiltak for ulike grupper vanskeligstilte. Samtidig har antall søkere som venter på boligtildeling aldri vært på et lavere nivå. Et stadig synkende antall boligsøkere er et resultat av en helhetlig innsats på området. Det er i tråd med forventet og ønsket effekt av boligprogrammet.

I februar 2017 ble Handlingsplan for 250 flere kommunale utleieboliger 2017-2021, vedtatt i bystyret. Som ledd i dette har kommunen signert tilvisnings- og samarbeidsavtaler med Utleiebolig AS. En avtale som i årene fremover, vil gi kommunen rett til å disponere inntil 75 leiligheter, fordelt på fire ulike prosjekter i bydelene Fana og Ytrebygda.

Dette er i tråd med Handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen i Bergen kommune, som ble vedtatt av bystyret i juni 2017. Planen imøtekommer byrådets ønske om å fordele den kommunale boligmassen jevnere over hele kommunen, og å redusere opphopningen av kommunale utleieboliger i sentrale strøk.

Av sentrale begivenheter i 2017, kan nevnes:

- Handlingsplan for 250 flere kommunale utleieboliger
- Handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen i Bergen kommune
- Tatt i bruk 16 boliger i Obos prosjekt Arna Urban i Indre Arna
- Tatt i bruk 4 familieboliger i Jonstadveien i Fyllingsdalen (avtale etter Bergensmodellen)

Målet om at antall personer med individuell oppfølging i egen bolig skal økes, er med på å sikre stabile bomiljø for både beboere og boligenes omgivelser. Antallet er i perioden økt fra 530 i 2016 til 608 i 2017.

Etat for boligforvaltning (EBF) skal bidra til trygghet og trivsel i egne boområder og utvikle tjenlige boliger og sikre god kvalitet på bedriftens service og tjenester. EBF har egen vakttelefon for tekniske henvendelser og vekttertjeneste som kan tilkalles 24 timer i døgnet. Det arbeides aktivt i EBF sine bomiljø for å legge til rette for gode møtesteder og felles aktiviteter.

Kemneren har i 2017 registrert 200 begjæringer om fravikelse (utkastelse) på kommunale boliger/leiligheter grunnet manglende husleiebetaling, dette er 8 færre enn foregående år. Det ble gjennomført 53 fravikelser, 12 flere enn i 2016. Avdelingen jobber tett med de ulike sosialkontor i forbindelse med fravikelser (Kemnerens årsrapport for 2017).

Tjenestene har som overordnet mål å tilby flere gode boliger i gode bomiljø. Oversikten nedenfor viser utviklingen på flere områder innenfor tjenesteområdet

Bolig			
	2016	2017	Kommentarer
Kommunalt disponerte boliger totalt (antall)	3444	3460	
Boliger tatt i bruk (boligprogrammet 400+)	46	26	
Boliger ledig for tildeling (antall)	459	474	
Barnefamilier på venteliste	10	26	Det er registrert en økning i antall barnefamilier som venter på å få tildelt bolig, parallelt ser vi imidlertid at ventetiden for denne målgruppen er kraftig redusert
Ventetid for barnefamilier (i mnd.) <i>For de som står i kø</i>	5,2	3,7	
Ventetid for barnefamilier (i mnd.) <i>For de som har fått bolig</i>	5,1	1,8	
Husstander med barn, % som fikk bolig innen 6 mnd.	74,9	96,1	
Husstander med barn, % som fikk bolig innen 1 år	90,9	98,7	
Bostøtte			
	2016	2017	
Kommunal bostøtte (antall)	3420	3451	Den kommunale bostøtten er et viktig virkemiddel som bidrar til å sikre gode boforhold for ulike grupper vanskeligstilte husstander
Startlån			
	2016	2017	
Startlån (antall utbetalt)	257	305	
"Fra leie til eie" - Flere ut av kommunal bolig	28	39	Gjennomstrømning i de kommunale utleieboligene medfører at vi til enhver tid sikrer at utleieboligene tilbys de som trenger det mest
Tilskudd til etablering	44	55	

Skole og barnehage

Målet er at skole og barnehage skal være arenaer for inkludering, vekst og utvikling.

Målet skal oppnås gjennom:

- Fortsette arbeid med å øke rekrutteringen til gratis kjernetid i barnehagen.

Fagavdeling barnehage og skole har et samarbeid med Solheimsviken helsestasjon i Årstad bydel. Måletingen for samarbeidet er å rekruttere familier til å søke barnehageplass. Helsestasjonen har ansatt medarbeidere som arbeider utadrettet med ulike tiltak for å informere om barnehagetilbud, søknadsprosesser og moderasjonsordninger som bla gratis kjernetid. Medarbeiderne oppsøker ulike miljøer for å møte familiene der de er. Det er opprettet et tilbud i Paviljongen i Sivles gate som et treffsted for familiene. Det har også vært gjennomført ICDP foreldreveiledningsgrupper.

- **Språkstien er et viktig forsterket språktilbud for minoritetsspråklige barn og foreldre. Dette tilbudet bør videreføres**

Språkstien er et forsterket språktilbud som er videreført fra prosjektet Gratis kjernetid. Språkstien skal være et samlingssted for familier som ikke har barnehageplass. Språkstien skal være et sted der familiene kan bygge nettverk, få informasjon om viktigheten av å søke barnehageplass og at foreldre og barn lærer språk sammen gjennom sang, lek og samtaler.

- **Fortsette å prioritere stillinger i skoler i soner med levekårsutfordringer. Ressurser til miljøterapeut kan vurderes på skoler hvor dette virker særlig aktuelt.**

De 2 siste skoleårene (2016/17 og 2017/18) samt inneværende skoleår (2018/19) har 43 skoler blitt tildelt ca. 62 lærerårsverk særskilt merket levekår.

- **Utrede muligheten for å innføre gratis kjernetid/moderasjonsordning i SFO, med mål om sosial utjevning og økt deltakelse for barn med minoritetsbakgrunn**

I saken «Sammen i vennskap, lek og læring – helhetlig plan for SFO i Bergen kommune» bystyresak 153/17, vedtok bystyret at det innføres en generell søknadsbasert moderasjonsordning i SFO basert på 6 % av husholdningsinntekt fra 1. januar 2018.. Gratis kjernetid ble svart ut med innføring av denne moderasjonsordningen på SFO. Det var både faglig og politisk enighet i BBSI om at dette var en ordning som ville treffe bedre, da den ikke er avhengig av hvor du bor, men faktisk gjelder for alle, basert på familiens inntekt. Ca. 800 barn får gratis SFO gjennom moderasjonsordningen og svært mange får gradert betaling.

- **Vektlegge levekårskriteriet sterkere ved tildeling av midler til ettermiddagsaktiviteter (nærmiljøpakken).**

Ved utlysning av nærmiljøpakken på kommunens nettsider fremgår denne føringen tydelig og vurderes i saksbehandlingen av søknader om ettermiddagsaktiviteter.

<https://www.bergen.kommune.no/tjenestetilbud/skole-og-utdanning/grunnskoleopplaring/grunnskole/narmiljopakke-soknad-om-midler-til-ettermiddagsaktiviteter>

- **Videreføre leksehjelp med pedagoger**

Skolene i Bergen tilbyr leksehjelp på 5. - 7. trinn, til sammen 8 timer per uke.

Hver skole organiserer sin egen leksehjelp. Formålet med leksehjelpen er å gi elevene støtte i læringsarbeidet, mestringfølelse, gi gode rammer for selvstendig arbeid og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Fra 2017 og framover har det til skoler med elever på 5.-7- trinn vært tildelt ca. 0,4 lærerårsverk pr. skole.

- **Vurdere særlige lese- og språkstimeringstiltak – som for eksempel Lesefrø (minibibliotek i barnehager og på helsestasjon) – i nærområder som scorer lavt på leseferdighet blant de yngste.**

Det har vært igangsatt tiltak gjennom områdesatsingen for å styrke samarbeidet med bibliotek og barnehage i flere bydeler. Landås bibliotek har hatt et samarbeid med både Landås helsestasjon og barnehager om å tilby bøker for å stimulere lesegledden hos barn og foreldre. Hovedbiblioteket har prosjekt *Lesefrø* i flere barnehager, der barnehager har fått

tildelt et minibibliotek til bruk i barnehagen og til hjemlån for foreldre. Målet er aktiv bruk av bøker i barns språklæring.

Nytt tiltak

- **Smaksverkstedet**

Smaksverkstedet gjennomføres høsten 2018 for rundt 240 elever på 4. trinn på 8 skoler som ligger i svake levekårssoner. Smaksverkstedet er et ukentlig etterskoletidsprogram der målet er å inspirere barn og unge til et sunt og bærekraftig kosthold og gode matvaner, og å spre matkompetanse og matglede. Smaksverkstedet skal bidra til å utjevne sosiale ulikheter i helse og er gratis å delta på.

Annet:

- **Skolebygg i levekårssoner**

Skolebruksplanen bygger på føringer i kommuneplanens samfunnsdel «Aktiv og Attraktiv by» Bergen 2030. Skoletilbudet skal være basert på at gange og kollektivtransport som den vanligste transportformen. Investeringer i skoleanlegg må sees i et levekårs- og byutviklingsperspektiv. Å rehabilitere eller bygge nye skoleanlegg i områder med levekårsutfordringer bidrar til gode og likeverdige oppvekstvilkår. Ny-Krohnborg, Møhlenpris, Damsgård og Kjøkkelvik er eksempler på byggeprosjekter som er gjennomført i områder med levekårsutfordringer. Det foreligger også planer for flere byggeprosjekter i områder med levekårsutfordringer, blant annet på Laksevåg og i Ytre-Arna.

Idrett

Målet er at idrett og kultur skal være arenaer for inkludering, vekst og utvikling. Alle barn og unge skal kunne inkluderes i fritids- og kulturaktiviteter uavhengig av egen eller foreldrenes økonomi.

Målet skal oppnås gjennom:

- Fortsatt fokus på lavterskel aktivitetstilbud til ulike grupper. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Idrettservice har fortsatt fokus på å tilrettelegge lavterskelaktivitet med ulike ferie og helgetilbud, som f.eks. idrettsleirer, åpen hall og en rekke andre spennende aktiviteter. Det gis friplasser på de ulike tilbudene til barn i familier med lav betalingsevne.
- Områder med levekårsutfordringer skal prioriteres i forhold til arenaer og anleggsutvikling. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Idrettsseksjonen har kartlagt tilstand på 431 nærmiljøanlegg for idrettsformål i Bergen. Nærmiljøanlegg er en samlebetegnelse på ulike typer utendørsanlegg som f.eks. ballbane, balløkke, ballbinge og flerbruksområder som ofte ligger i skole- og boligområder. Det er identifisert nærmere 107 nærmiljøanlegg med behov for betydelig vedlikehold eller totalreovering. Det er utarbeidet et forslag til prioriteringsliste dersom idrettsanlegget ligger i en sone med mellom 23 og 5 prosent barn i lavinnteksthusholdninger. I denne prioriteringslisten er det 16 flerbruksområder og 28 ballbaner, balløkker og/eller ballbinge. Det utarbeides et kostnadsestimat for oppgradering og/eller totalreovering av disse, og byrådsavdelingen vil komme tilbake med en egen sak om dette på et litt senere tidspunkt.
- Tilskuddsordninger praktiseres slik at de også sikrer behovene til barn og unge i familier med lav betalingsevne. Dette er det ikke gjort noe konkret og aktivt med ennå. Tilskuddsordningene gir ikke noe ekstra til lavinntektsfamilier per dags dato. Dette er noe som vil fokuseres fremover og Bergen kommune er med i KS nettverket både på idrett og kultur, dette nettverket treffes under temaet «aktiv fritid for barn og unge», med særlig fokus på det økende kostnadsnivået i fritidsaktiviteter og spesielt idrett.

- Utvide Svøm Bergen til å gjelde flere skoler i områder med lav levekårsindeks. Svøm Bergen er nå utvidet til å gjelde alle barneskoler i Bergen.
- Opprettholde gratisprinsippet for bruk av kommunale idrettsanlegg. Dette er fortsatt et viktig prinsipp og gjelder fortsatt.
- Opprettholde utlånsordning for sportsutstyr for idrettslag/frivillige organisasjoner/skoler med spesielt fokus på områder med lav levekårsindeks. Utlånsordningen eksisterer og er foreslått med en økning på ytterligere kr. 150 000 i budsjettet for 2019. Ordningen vil nå også trolig omfatte personlig utstyr.
- Skaffe bedre kunnskap om hvem som ikke benytter seg av ulike tilbud, særlig dem med dårlig økonomi, slik at de best kan inkluderes. Det er ikke gjort en kartlegging på dette. Det eneste man vet er at ved bruk av aktivitetskortet, vil slike opplysninger innhentes fra NAV.

Kultur

Kulturpolitikk og kulturarbeid i Bergen kommune tar utgangspunkt i tiltak som kommer alle til gode. Dette er et viktig fundament for å sikre at tiltak ikke blir stigmatiserende og fungerer som møtesteder på tvers av samfunnet. Samtidig vektlegges det i den praktiske gjennomføringen at alle skal kunne være med. Detaljeringen av tiltak, tilbud og tilskudd vil derfor bøte på markedssvikt og inkludere svake grupper. Dette er årsaken til at det ikke kan skilles ut en sum kommunale midler som er gått fattige barnefamilier, eller til andre enkelt grupper. For eksempel utgjør de 13,2 mil. i kommunalt tilskudd til rene barne- og ungdomstiltak en mindre del av det totale tilbudet som på en naturlig måte er en del av et «voksen» tilbud som museer og festivaler.

Mange av kulturtilbudene i Bergen er gratis eller har lave priser. Alle tilbud på biblioteket er gratis, og lokale kulturhus og Barnas kulturhus har gratis og lavkosttilbud på daglig basis. Alle barn nåes gjennom gratis tilbud i skolen finansiert og koordinert av kulturbudsjettet: Både skolesekken og museenes skoletilbud gir opplevelser av høy kvalitet. I tråd med kommunal politikk er barn alltid gratis i museene og de ulike kulturaktører har reduserte barnepriiser. Blant begrunnelsene for folkefest arrangementer at de er inkluderende felles opplevelser for bergensere uansett bakgrunn.

Det arbeides systematisk med lokale tilbud: Enhet for kulturformidling og deltakelse har lavterskel åpne kulturelle møteplasser, fritidsklubber, kulturverksteder og Pop Labs, kurs og workshops for barn, ungdom og familier, kulturlokaler med varierte muligheter samt mønstringer i alle bydeler. Styrkede planer for amatører og for frivillighet er også viktige for barnefamilier.

Av tiltak fra BKKN som har direkte effekt for fattige barnefamilier nevnes følgende:

Felles grep:

- Fra høsten 2017 er det etablert et team for kommunikasjon og markedsføring innen Enhet for kulturformidling og deltagelse som skal bidra til at alle har kjennskap til kulturtilbudet, og som legger vekt på de som lett faller ut. Tilpasset kommunikasjon og kunnskap hos potensielle brukere er forutsetning for deltagelse og inkludering.
- Det er igangsatt et toårig publikumsutviklingsprosjekt med ekstra bemanning knyttet til Fyllingsdalen og Laksevåg, med en vekt på levekårsgrupper. Arbeidet er bredt anlagt og skal bidra til at alle finner og føler seg velkommen i et kulturtilbud. I forbindelse med prosjektet kartlegges faktisk tilbud og bruk av kultur- og fritidstilbud hos barnefamilier.

- Aktivitetskortet er for barn og unge 0-17 år fra familier som mottar økonomisk sosialhjelp eller er tilknyttet Introduksjonssenteret for flyktninger. Kortet gir brukeren og en person ifølge gratis adgang til aktiviteter og opplevelser. Tilbudet er utvidet og kortet skal gjøres allmenn. 2700 kort er delt ut med 40 ulike tilbud. Kommunens innsats er kr 3 mill., i tillegg kommer innsats fra andre.
- Fra 2018 er det gratis bruk av kulturlokaler, stipulert til 1,7 mill. kr., noe som særlig vil komme betalingssvake grupper til gode. Det arbeides med å øke tilgjengeligheten til kommunale lokaler og møteplasser for frivilligheten.
- Fra 2017 er det etablert frivilligsentraler i alle bydeler.
- Nytt kulturhus og bibliotek i Åsane vil stå klart høsten 2020, og detaljerte planer for nytt kulturhus i Fyllingsdalen legges i 2018. Kulturhusene skal være mest mulig tilgjengelige for alle, og frivillige kulturaktører skal ha gode rammevilkår.

Lokale tilbud:

- Barnelørdag i alle bydeler samler mange, der økonomisk svake familier får gratisbilletter til profesjonelle kulturtilbud. Barnehagene og helsesøstrene er blant kanalene for å nå gruppen.
- Fra 2018 utvikles Kreative nabolag – «Fun Palaces» er et internasjonalt konsept som handler om å komme sammen i sitt nabolag for å dele gleden over å lære noe nytt, for eksempel kunst, håndverk, vitenskap, teknologi, det digitale osv. Det hele er gratis og åpent for folk i alle aldre. Dette er nærmiljø tiltak for å øke livskvalitet og bo-glede for alle.
- I områdeløftområder er det etablert gratis kultur og fritidstilbud: Daglig i Løvestakkenområdet, 2 ganger uken i Indre Laksevåg, 3 ganger i uken i Ytre Arna og ukentlig på Slettebakken. Det er også lavterskeltilbud 3 ganger i uken på Elvetun i det nye områdeløftet i Loddefjord.
- Landbruk: Det arbeides for utvidet dyrking i byen: Parselhager og nabohager som lavterskel frivillighetsmøteplasser i lokalmiljøene. Inn på Tunet - tilbud til m.a. barn er møteplasser med dyrking eller foring av dyr, eller med kunnskap.

Bergen offentlige bibliotek:

- Bibliotekene fungerer som hjelpeapparat for de som finner digitalisering utfordrende, og kjører også kurs i databruk for eldre og innvandrere. I tillegg bidrar biblioteket med maskiner og lisenser for de som mangler økonomi til det privat.
- Biblioteket har LeseFrøprosjekt - språkstimulering i tospråklige barnehager i levekårsområde: I Laksevåg i 5 barnehager, 1 åpen barnehage og 1 helsestasjon. I Ytre Arna i 2 barnehager, 1 åpen barnehage og 1 helsestasjon.
- De nye bibliotek filialene på Indre Laksevåg og Årstad vil styrke satsingen i levekårsområder I tillegg vil den økte åpningstiden i Ytre Arna være et tilbud spesielt til barn og unge.

Bergen kulturskole:

- Kulturskolen tilbyr gratis kulturkarusell til barn i SFO med utvidet tilbud fra høsten 2018.

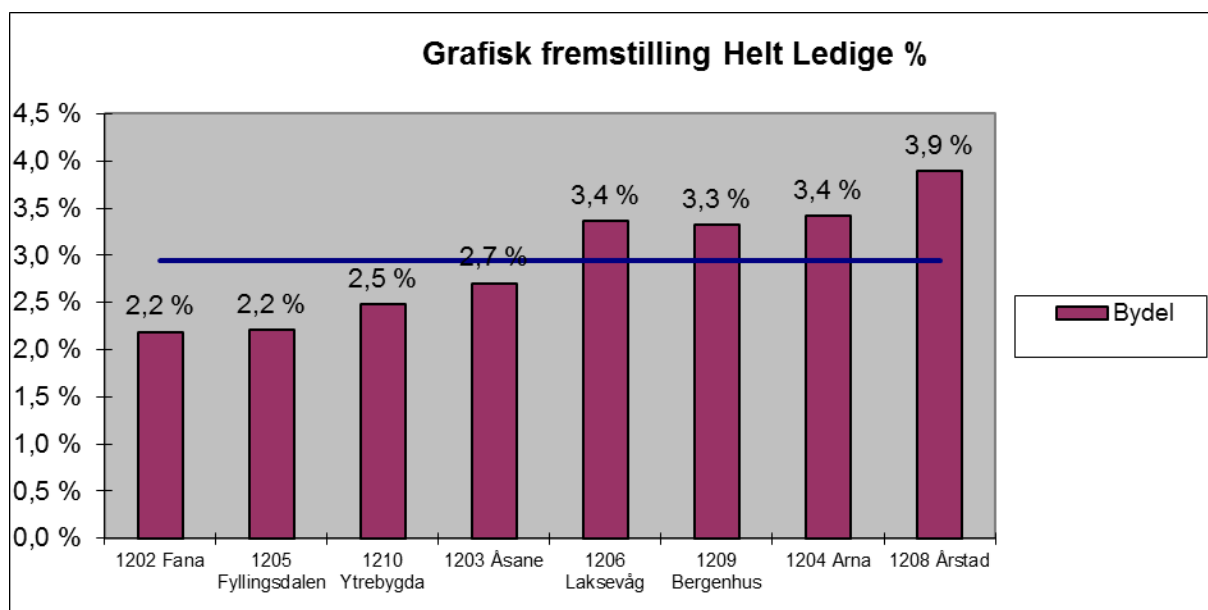

- Kulturskolen gir friplass til elever med aktivitetskort eller med foreldre som kan dokumentere tilstrekkelig lav inntekt (total kostnad friplass ca. 1 mill. kr.). Alle som har søkt om friplass har fått det.
- Kulturskolen samarbeider med skolekorpene om ekstraordinære rekrutteringstiltak i enkelte levekårsområder.

Statistikk:

Dette kapitlet redegjør for aktuell statistikk på arbeidsledighet, fattigdomsproblemer og sosialhjelpsmottakere.

Tabell 1. Tabellen under viser andel arbeidsledige pr. august pr. bydel i Bergen. For Bergen samlet ligger arbeidsledigheten på 3,2 %.

Kilde: NAV

Tabell 2. Tabellen under viser helt ledige i Bergen etter fødeland pr. august 2018.

År-mnd	Fødeland Norge-Norden-Verdensdel	Beholdning personer denne måned
201808	Norge	2 473
201808	Europa eks Norden	891
201808	Asia	487
201808	Afrika	368
201808	Ukjent	78
201808	Sør-Amerika	76
201808	Norden eks Norge	49
201808	Nord-Amerika	45
201808	Oceania	2
	Sum:	4 469

Kilde: NAV

Tabell 3. Tabellen under viser helt ledige i Bergen pr. august 2018 etter aldersgruppe. Som vi ser så går arbeidsledigheten ned i alderen 25-59 år men øker i noe blant de under 25 år.

År-mnd	Aldersgruppe månedsbeholdning	Denne mnd	Endring fra i fjor	
201808	19 år og under	102	20	24 %
201808	20-24 år	471	5	1 %
201808	25-29 år	639	-51	-7 %
201808	30-39 år	1 413	-70	-5 %
201808	40-49 år	929	-117	-11 %
201808	50-59 år	573	-57	-9 %
201808	60 år og over	342	15	5 %
	Sum:	4 469	-255	-5 %

Kilde: NAV

Tabell 4. Tabellen under viser fattigdomsproblemer blant personer over 16 år på landsbasis. 5 % av befolkningen bor i en husholdning som har vanskelig eller svært vanskelig økonomi.

Fattigdomsproblemer blant personer 16 år og over. Prosent

	2017
Økonomisk romslighet og betalingsvansker	
Bor i en husholdning som har vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	5
Bor i en husholdning som ikke har mulighet til å klare en uforutsett utgift	17
Bor i en husholdning med minst ett betalingsproblem	5
Materielle goder	
Ikke råd til å gå til tannlege	4
Ikke råd til å erstatte utslitte klær	4
Mangler minst en materiell gode	13
Sosiale goder	
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	6
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter	4
Mangler minst en sosial gode	9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5: Tabellen under viser at barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt (av alle husholdninger) øker år for år både på landsbasis og i de største kommunene i landet.

Barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt				
Sted	2013	2014	2015	2016
Norge	8.6 % (84 309)	9.4 % (92 105)	10,0 % (98 175)	10,3 % (101 325)
Bergen	8,1 % (3 938)	8,7 % (4 246)	9,2 % (4 496)	9,6 % (4 689)
Stavanger	5.8 % (1 433)	6.1 % (1 521)	7.1 % (1 765)	9.0 % (1 997)
Trondheim	6.6 % (2 143)	7.3 % (2 385)	7.5 % (2 469)	7.5 % (2 493)
Oslo	16.5 % (16 909)	16.9 % (17 619)	17.5 % (18 552)	17,6 % (18 998)

Kilde: Bufdir

Tabell 6. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som har mottatt økonomisk sosialhjelp i 2015 og som også har mottatt økonomisk sosialhjelp i 2016 og/eller i 2017. Tabellen viser også hva som var det viktigste kilden til livsopphold.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere	Antall som mottok øk. sos.hj. Både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	6 888	4 269	3 832	3 032
Arbeidsinntekt		383	402	332
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		120	135	90
Trygd/pensjon		1 336	1 286	996
Stipend/lån		122	109	65
Sosialhjelp		1 654	1 459	1 228
Introduksjonsstønad		86	28	6
Ektefelle/samboers inntekt		106	83	71
Kvalifiseringsstønad		238	216	153
Annen inntekt		224	151	91

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7. Tabellen viser antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som mottok økonomisk sosialhjelp fordelt etter bydeler i Bergen 2017 og antall av disse som også mottok økonomisk sosialhjelp i 2015.

Hovedinntekt	2017	Hvorav antall som mottok sosialhjelp også i 2015
Arbeidsinntekt	396	181
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak	87	36
Trygd/pensjon	494	274
Stipend/lån	151	48
Sosialhjelp	1075	537
Introduksjonsstøtte	260	6
Ektefelle/samboers arbeidsinntekt	122	62
Kvalifiseringsstønad	197	117
Annen inntekt	138	43
Sum	2 920	1 304

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er reelle forskjeller i sysselsetting og levekår mellom personer med innvandrerbakgrunn og personer som ikke har innvandrerbakgrunn i Bergen. Tall fra SSB viser også at om lag 7 % av innvandrerne i Bergen mottok sosialhjelp i 2016 mot 2 % av befolkningen for øvrig. Blant bosatte flyktninger var det en høyere andel. Av de 2582 personene som ble bosatt i Bergen i perioden 2013-2017 fikk 622 utbetalt sosialhjelp i 2017. I stor grad dreier dette seg om supplerende sosialhjelp. Dette innebærer at de som mottar denne sosialhjelpen i hovedsak livnærer seg gjennom annen inntekt.

Det er også vedvarende høyere arbeidsledighet blant innvandrere enn hos befolkningen for øvrig. I Bergen var det ved forrige årsskifte tre ganger så høy ledighet blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen. Likevel er det lavere arbeidsledighet også i innvandrerbefolkningen i Bergen enn i andre land Norge kan sammenlikne seg med. I EU-landene var den gjennomsnittlige arbeidsledigheten på 7,8 % for de som var født i landet de bodde i, 9,8 % for innvandrere fra andre EU-land og 16,2 % for innvandrere fra utenfor EU¹.

Som tallene over viser er barnefamilier med flyktningsbakgrunn en gruppe som i større grad enn andre er avhengige av offentlige ytelser til livsopphold enn andre grupper. Disse familiene har mistet det de hadde i hjemlandet og må gjennom en tøff prosess for å etablere seg på nytt i Norge. Introduksjonstjenestene i Bergen kommune gir et bredt tilbud til denne gruppen for at de så snart som mulig skal klare å være selvhjulpne. De siste årene har rundt 40% av tidligere deltakere gått over i ordinær utdanning eller arbeid ved programslutt. Et år etter avsluttet program ligger denne andelen på om lag 60%. Andre har behov for et lenger kvalifiseringsløp.

Barnefamilier tilknyttet Introduksjonssenteret for flyktninger bruker også i stor grad aktivitetskortet. 470 kort ble delt ut våren 2018 og dette gir denne økonomisk vanskeligstilte gruppen muligheten til deltakelse i fritidsaktiviteter. Bergen kommune samarbeider også med ulike frivillige organisasjoner for å gi barn i denne gruppen muligheten til deltakelse i kultur og fritidsaktiviteter på linje med andre barn.

Minoritetsungdom er ofte ambisiøse og satser på utdanning. I Norge i dag tar en større andel innvandrerbarn (norskfødte av to utenlandsfødte foreldre) høyere utdanning enn i resten av befolkningen. SSB var 35 prosent av landets 19–24 åringer i høyere utdanning høsten 2016, mens blant norskfødte med innvandrerforeldre var hele 44 prosent studenter (Steinkeller, SSB 2017). Nå får Norge flere norskfødte leger, advokater, politikere og kulturpersonligheter med innvandrerbakgrunn enn før. Dermed blir innvandrerbefolkningen mer lik majoritetsbefolkningen på tvers av minoritetsgruppene. Som barn av førstegenerasjons innvandrere har mange vokst opp i fattige familier med foreldre med lite formell utdanning. Nesten halvparten av innvandrerbarna vokste opp i fattige familier.

Men for barna deres har det altså blitt annerledes: De fleste innvandrerbarna har gjort det mye bedre enn sine foreldre både når det gjelder lønn og utdanningsnivå. De gjør det også like bra som etnisk norske barn som vokste opp i samme nabolag og hadde tilsvarende sosioøkonomisk familiebakgrunn.

Selv om en økende mengde ungdommer med innvandrerbakgrunn tar høyere utdanning er det ifølge data fra Hordaland fylkeskommune flere i denne kategorien i Bergen som ikke fullfører videregående enn for befolkningen for øvrig. Tall fra 2016 viser at 21,3 % av barn med innvandrerbakgrunn ikke fullførte mot 13,5 % for barn med foreldre som har norsk bakgrunn.

---

¹ Data fra Eurostat publisert mai 2017

Tabell 8. Tabellen under viser antall sosialhjelpsmottakere (innvandrere eller norskfødte med innvandrereforeldre) som hadde økonomisk sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold og som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017, etter alder og stønadslengde. Tabellen viser også at 380 personer/familier har mottatt økonomisk sosialhjelp i inntil 3 år.

	Stønadslengde							
	1-6 måneder							
	Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre	Andre aldre
I alt	232	180	345	206	99	18	6	1
År								
2015	186	135	244	156	63	12	4	1
2016	42	31	79	36	27	6	1	.
2017	4	14	22	14	9	.	1	.
	7-12 måneder							
	Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre	
I alt	230	194	457	353	188	66	27	
År								
2015	125	102	273	247	152	53	17	
2016	82	70	115	69	24	9	8	
2017	23	22	69	37	12	4	2	
	13-18 måneder							
	Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre	
I alt	98	90	189	165	55	20	10	
År								
2015	.	.	.	.	.	.	.	
2016	67	53	123	115	41	16	8	
2017	31	37	66	50	14	4	2	
	19-24 måneder							
	Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre	
I alt	88	86	234	233	149	50	7	
År								
2015	.	.	.	.	.	.	.	
2016	50	50	155	175	120	39	6	
2017	38	36	79	58	29	11	1	

25-30 måneder							
Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
I alt	21	31	74	70	31	7	1
År							
2015	.	.	.	.	.	.	.
2016	.	.	.	.	.	.	.
2017	21	31	74	70	31	7	1

31-36 måneder							
Alder							
	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
I alt	14	26	87	120	88	42	3
År							
2015	.	.	.	.	.	.	.
2016	.	.	.	.	.	.	.
2017	14	26	87	120	88	42	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 9. Tabellen under viser antall norske sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017 etter alder og stønadslengde. Tabellen viser også at det er 363 personer som mottatt økonomisk sosialhjelp i inntil 3 år.

		1-6 måneder						
I alt		Alder						
	N	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
I alt	3 968	357	286	358	340	260	83	20
År								
2015	2 185	271	183	242	223	156	47	9
2016	1 962	67	70	87	76	66	22	7
2017	1508	19	33	29	41	38	14	4

		7-12 måneder						
År		Alder						
	N	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
		304	256	487	394	210	62	32
2015		153	152	320	262	114	31	22
2016		113	76	113	90	56	19	6
2017		38	28	54	42	40	12	4

		13-18 måneder						
		Alder						
		18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
		111	114	197	171	80	34	18
År								
2015		.	.	.	.	.	.	.
2016		75	72	127	118	53	20	14
2017		36	42	70	53	27	14	4
		19-24 måneder						
		Alder						
		18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
		100	127	280	209	111	23	6
År								
2015		.	.	.	.	.	.	.
2016		60	75	207	167	82	19	5
2017		40	52	73	42	29	4	1
		25-30 måneder						
		Alder						
		18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	
		33	22	96	59	42	10	
År								
2015		.	.	.	.	.	.	
2016		.	.	.	.	.	.	
2017		33	22	96	59	42	10	
		31-36 måneder						
		Alder						
		18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-67 år	68 år og eldre
		26	35	118	117	48	17	2
År								
2015		.	.	.	.	.	.	.
2016		.	.	.	.	.	.	.
2017		26	35	118	117	48	17	2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 10. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 18-24 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 18-24 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	1 472	843	643	366
Arbeidsinntekt		85	92	50
Kursstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		23	40	23
Trygd/pensjon		136	119	78
Stipend/lån		80	65	32
Sosialhjelp		383	251	155
Introduksjonsstønad		14	2	0
Ektefelle/samboers inntekt		6	5	2
Kvalifiseringsstønad		35	34	12
Annen inntekt		81	35	14

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 11. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 25-29 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 25-29 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	1 118	640	569	438
Arbeidsinntekt		74	69	66
Kursstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		16	17	16
Trygd/pensjon		154	145	109
Stipend/lån		23	25	16
Sosialhjelp		273	242	189
Introduksjonsstønad		22	5	0
Ektefelle/samboers inntekt		12	7	5
Kvalifiseringsstønad		40	33	17
Annen inntekt		26	26	20

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 12. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 30-39 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 30-39 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	1 815	1 152	1 076	901
Arbeidsinntekt		122	128	117
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		32	33	26
Trygd/pensjon		341	321	244
Stipend/lån		17	17	15
Sosialhjelp		437	407	375
Introduksjonsstønad		31	12	3
Ektefelle/samboers inntekt		41	28	24
Kvalifiseringsstønad		70	75	65
Annen inntekt		61	55	32

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 13. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 40-49 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 40-49 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	1 371	933	886	737
Arbeidsinntekt		66	79	69
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		30	26	17
Trygd/pensjon		347	341	272
Stipend/lån		1	2	2
Sosialhjelp		339	325	293
Introduksjonsstønad		17	9	3
Ektefelle/samboers inntekt		29	26	24
Kvalifiseringsstønad		62	54	41
Annen inntekt		42	24	16

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 14. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 50-59 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 50-59 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	807	503	486	424
Arbeidsinntekt		28	25	23
Kursstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		18	19	8
Trygd/pensjon		230	221	193
Stipend/lån		1	0	0
Sosialhjelp		166	182	164
Introduksjonsstønad		2	0	0
Ektefelle/samboers inntekt		16	14	13
Kvalifiseringsstønad		29	17	17
Annen inntekt		13	8	6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 15. Tabellen viser antall sosialhjelpsmottakere som mottok økonomisk sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller i 2017 etter viktigste kilde til livsopphold i alderen 60-67 år.

Viktigste kilde til livsopphold	2015 totalt antall mottakere 60-67 år	Antall som mottok øk. sos.hj. både i 2015, 2016 og 2017	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016	Antall som mottok øk. sosialhjelp i 2015 og 2016 og/eller 2017
	222	144	153	140
Arbeidsinntekt		8	9	7
Kursstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak		1	0	0
Trygd/pensjon		76	86	75
Stipend/lån		0	0	0
Sosialhjelp		55	49	51
Introduksjonsstønad		0	0	0
Ektefelle/samboers inntekt		2	3	3
Kvalifiseringsstønad		2	3	1
Annen inntekt		0	3	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 16. Tabellen viser antall enslige forsørgere som mottatt økonomisk sosialhjelp i 2017 fordelt etter hovedinntekt og som også mottok økonomisk sosialhjelp i 2015.

Hovedinntekt	2017	Hvorav mottok sosialhjelp også i 2015
Arbeidsinntekt	135	66
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak	26	16
Trygd/pensjon	280	145
Stipend/lån	22	6
Sosialhjelp	273	157
Introduksjonsstøtte	12	0
Kvalifiseringsstønad	39	21
Annen inntekt	50	23
Sum	837	435

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 17. Tabellen viser antall forsørgere totalt som mottatt økonomisk sosialhjelp i 2017 fordelt etter hovedinntekt og som også mottok økonomisk sosialhjelp i 2015.

Hovedinntekt	2017	Hvorav antall som mottok sosialhjelp også i 2015
Arbeidsinntekt	231	120
Kurstønad/lønn i arbeidsmarkedstiltak	43	26
Trygd/pensjon	380	199
Stipend/lån	37	16
Sosialhjelp	430	246
Introduksjonsstøtte	92	5
Ektefelle/samboers arbeidsinntekt	85	50
Kvalifiseringsstønad	91	54
Annen inntekt	69	30
Sum	1 458	746

Kilde: Statistisk sentralbyrå